

Przemysław Ciesielski*

POLITYKA JAPOŃSKIEGO RZĄDU WOBEC SEKTORA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Zarys treści: Japoński cud gospodarczy budzi od dawna podziw na całym świecie. Jego podstawą była bardzo aktywna rola państwa, które kładło od lat 50. XX wieku przede wszystkim nacisk na wspieranie rozwoju dużych przedsiębiorstw. Taka polityka już się nie sprawdza, ponieważ Japonia od 20 lat przeżywa okres stagnacji gospodarczej. Kolejne rządy prowadziły starania w celu pobudzenia japońskiej gospodarki. Obecnie Japonia dostrzega coraz większe znaczenie sektora MŚP i to właśnie w nim widzi szansę na polepszenie swojej sytuacji społeczno-gospodarczej. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie przypadku kształtowania przez japoński rząd polityki wobec sektora MŚP.

Słowa kluczowe: Japonia; sektor MŚP; małe i średnie przedsiębiorstwa; polityka gospodarcza

Klasyfikacja JEL: A1; P48

WSTĘP

Nauki o zarządzaniu od dawna interesują się japońskim cudem gospodarczym, który nastąpił po II wojnie światowej. Pomimo przegranej wojny kraj ten zdołał powstać i stać się czołową gospodarką świata [Piwowski,

---

* Adres do korespondencji: Przemysław Ciesielski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, ul. Gagarina 13a, 87-100 Toruń, e-mail: ciesiels@doktorant.umk.pl.

2010, s. 31]. Znaczący wpływ na to miała bardzo konkretna i zdecydowana polityka gospodarcza państwa [Drelich-Skulska, 2002, s. 110].

Tuż po II wojnie światowej rząd japoński kładł przede wszystkim nacisk na rozwój dużych przedsiębiorstw. W latach 50. i 60. uważano, że tylko takie podmioty są w stanie konkurować z zagranicznymi przedsiębiorstwami [Bossak, 1990, s. 72]. To głównie o nich mówi się w kontekście odniesionego sukcesu, a często zapomina się o jego cichych bohaterach, tj. małych i średnich przedsiębiorstwach.

Przez cały japoński boom gospodarczy, mimo nacisku na rozwój dużych przedsiębiorstw, sektor MŚP odgrywał bardzo ważną rolę w gospodarce [Bossak, 1990, s. 120–121]. Również współcześnie dostrzega się w Japonii pewien dualizm – wzrost znaczenia sektora MŚP, a jednocześnie bardzo dobrze działające duże przedsiębiorstwa [Drelich-Skulska, 2002, s. 90]. Warto przyrzeć się polityce Japonii wobec sektora MŚP, aby zrozumieć, dlaczego jest on tak ważny dla tej gospodarki. Jest to szczególnie istotne dziś, kiedy kraj ten przeżywa 20-letni okres stagnacji gospodarczej [Drelich-Skulska, 2002, s. 74]. To właśnie w sektorze MŚP dostrzega się szansę na polepszenie tej sytuacji. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie przypadku kształtowania przez japoński rząd polityki wobec tego sektora.

1. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO-KULTUROWE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I POLITYKI PAŃSTWA

W Japonii występuje bardzo aktywna rola państwa, które niezwykle efektywnie oddziałuje na swoje społeczeństwo [Bossak, 1990, s. 57]. Mówi się wręcz o kluczowej roli państwa w japońskim cudzie gospodarczym, którego strategia wobec polityki przemysłowej była całościowa, długofalowa, właściwie ukierunkowana i oparta na współdziałaniu całego społeczeństwa w realizacji wyznaczonych celów [Bossak, 1990, s. 76–77]. Wyznaczona strategia wykorzystwała bardzo skutecznie uwarunkowania historyczno-kulturowe tego kraju. Te same uwarunkowania są również wykorzystywane współcześnie w zakresie kształtowania polityki państwa wobec sektora MŚP.

Japonia jest krajem, który przez lata był odizolowany od innych kultur. Bardzo ważna dla jej społeczeństwa jest tradycja. Jej wpływ dostrzegany jest m.in. w sferze ekonomicznej [Drelich-Skulska, 2012, s. 202]. Japonia stała się liczącym się graczem na arenie międzynarodowym w XIX wieku

po przeprowadzeniu szeregu reform społecznych, administracyjnych, politycznych i organizacyjno-technicznych. Miały one miejsce w okresie nazywanym Meiji. Dzięki nim państwo miało stać się spójnym organizmem społecznym. Każde działanie, w tym w zakresie przedsiębiorczości i administracji, było podporządkowane hasłu „bogaty kraj – bogata armia”. Należy pokreślić, że na początku okresu Meiji wysokie stanowiska w nowym rządzie otrzymali shizoku, czyli byli samurajowie. Utrzymywali oni swoją tożsamość z honorowym Kodeksem Bushidō [Piwowarski, 2010, s. 28]. Do dziś sprawna administracja jest zaliczana do jednych z największych osiągnięć Japonii [Piwowarski, 2010, s. 36].

Podstawą współczesnej polityki gospodarczej Japonii jest konstytucja z 3 maja 1947 roku, która de facto została temu krajowi narzucona przez Amerykanów. Została ona oparta na zasadach demokratycznych wywodzących się z Europy i Ameryki, co było sprzeczne z dotychczasową mentalnością, sytuacją społeczną i polityczną (w poprzedniej konstytucji z 1889 roku suwerenność państwa spoczywała w rękach cesarza) [Kość, 2010, s. 21–23]. W związku z tym do dzisiaj prawo nie odgrywa dla społeczeństwa japońskiego większego znaczenia. Ważniejsze są dla niego zasady dobrego współżycia. W Japonii mało która sprawa kończy się w sądzie [Młodawska, 1999, s. 104].

Początki przemian japońskiej gospodarki po II wojnie światowej były bardzo trudne: przegrana wojna, amerykańska okupacja, bardzo skromne zasoby naturalne, kraj składający się z nieurodzajnych skał. Największym dziedzictwem kraju był system wartości z Kodeksu Bushidō [Piwowarski, 2010, s. 31]. Odniesiony sukces tego kraju wynika z połączenia tradycji z nowoczesnością oraz autentycznej etyki współprzyczyniania społecznego – na przestrzeni wieków została ona przyswojona przez poszczególne klasy i warstwy [Piwowarski, 2010, s. 32]. Dzięki takiemu podejściu wiele japońskich firm jest obecnie zaliczanych do czołówki światowej [Piwowarski, 2010, s. 33].

Naród japoński jest bardzo zdyscyplinowany, harmonijny oraz charakteryzuje się dobrą organizacją pracy. Wynika to m.in. z historycznie uwarunkowanej „podwładności” wobec władzy. Inną przywoływaną w literaturze przyczyną jest konieczność uprawy w przeszłości ryżu na bardzo trudnym terenie, gdzie współpraca była niezbędna [Bossak, 1990, s. 57]. W Japonii inaczej pojmuje się pojęcie „społeczeństwa obywatelskiego” niż w Europie lub USA. Dąży się tutaj wręcz do poświęcenia siebie dla dobra interesów publicznych [Bochorodycz, 2008, s. 20]. W Japonii panuje przekonanie, że działania administracyjne służą rozwiązywaniu

istotnych problemów, które pozwolą społeczeństwu skupić się na swojej pracy i własnych zadaniach. Ważny jest tutaj społeczny postulat, że moralność będzie poprzedzała system prawa [Piwowarski, 2010, s. 36–37]. To zjawisko bardzo skutecznie wykorzystuje administracja publiczna poprzez nieformalne działania w zakresie polityki państwa [Młodawska, 2004, s. 61].

Japońska administracja publiczna jest połączeniem neokonfucjanizmu i zachodniego stylu administracji. Oprócz aktów prawnych, takich jak rozporządzenia, w Japonii występują *gyoseishidō*, tj. wytyczne, pewnego rodzaju rekomendacje określające oczekiwania administracyjne skierowane do różnych podmiotów (np. do pojedynczego przedsiębiorstwa, grupy przedsiębiorstw lub do instytucji je wspierających) [Piwowarski, 2010, s. 36]. Takie działanie pozwala organom rządowym, lokalnym i samorządowym osiągać wyznaczone cele poprzez narzucenie tym podmiotom określonego zachowania, działania lub powstrzymanie się od niego [Leszczyński, 2010, s. 109–110].

Gyoseishidō przyjmuje formę pisemną lub ustną. Jest to pewnego rodzaju porozumienie między administracją a społeczeństwem. Nie ma ono charakteru legislacyjnego, ale silna więź społeczna zachęca do podporządkowania się mu. Za jego nieprzestrzeganie nie obowiązują sankcje prawne, lecz społeczne (*mentsu*), czyli utrata twarzy. Systematyczne nieprzestrzeganie *gyoseishidō* skutkuje np. zaostrzeniem działań organów, które mają prawo kontrolować dany podmiot. Celem takich działań jest przywrócenie właściwej, oczekiwanej społecznie postawy i zasady współdziałania [Piwowarski, 2010, s. 36].

Sankcje społeczne są dotkliwsze niż prawne [Leszczyński, 2010, s. 111]. Tego typu „rady” były powszechnie stosowane w okresie przyspieszonego wzrostu gospodarczego Japonii, co pozwalało „dostrajać” rynek do polityki państwa [Młodawska, 1999, s. 102]. Przykładem podejmowania takiego działania była selekcja gałęzi gospodarki, regionów lub wręcz konkretnych firm, a następnie dawanie im konkretnych przywilejów [Nowicka, 2008, s. 124].

Do czterech głównych typów nadzoru administracyjnego zalicza się [Młodawska, 1999, s. 105]:

- 1) zalecenia dotyczące ustalania wysokości cen lub ograniczeń w produkcji (tworzenie karteli),
- 2) zachęty do przyłączania się do tych karteli,
- 3) ograniczanie wolnej konkurencji (m.in. przez ograniczenia wejścia nowych podmiotów na rynek),

- 4) zalecenia dotyczące postępowania dla konkretnego przemysłu, gałęzi itd.

Obecnie taka polityka jest coraz częściej krytykowana, ale nadal jest stosowana. W 1993 roku pojawiła się wręcz ustawa o procedurze administracyjnej, która miała ujednoczyć działania podejmowane przez administrację, w tym w zakresie wydawania przez nią zaleceń [Leszczyński, 2010, s. 118].

Inną formą interwencjonizmu państwa jest tworzenie wieloletnich planów inwestycyjnych, które de facto służą koordynacji działań i inspirowaniu. [Kowalik, 2008, s. 148]. Należy również podkreślić, że w Japonii strategiczne decyzje dotyczące ekonomii są wyznaczane wspólnie przez polityków, administrację i biznes [Drelich-Skulska, 2002, s. 78]. Przy Ministerstwie Finansów i przy METI (Ministerstwo Gospodarki, Handlu i Przemysłu) istnieją organy doradcze, w których czynnie uczestniczą przedstawiciele biznesu. Takie ośrodki konsultacyjne formułują realne postulaty i rekomendacje, które są uwzględniane przy kształtowaniu polityki gospodarczej państwa [Drelich-Skulska, 2002, s. 78].

Japonia ma dużą zdolność adaptacji wobec zmieniających się warunków społeczno-ekonomicznych [Młodawska, 2010, s. 5]. W latach 1945–1954 powstawały podstawy prawne i administracyjne, które są fundamentem jej efektywnego rozwoju. W 1949 roku powstało MITI (Ministerstwo Handlu Zagranicznego i Przemysłu), które stało się jednym z najważniejszych (jeśli nie najważniejszym) organów państwa. MITI przede wszystkim zintegrowało wszystkie prorozwojowe działania i zaczęło je kreować. Dzięki jego działaniu Japonia stała się potęgą gospodarczą. Z czasem zaczęła tracić na swoim znaczeniu. W 2001 roku MITI zmieniło nazwę na METI, a jego głównym zakresem działania stała się „nawigacja” japońską gospodarką [Drelich-Skulska, 2002, s. 109–111]. METI ma obecnie bardzo duży wpływ na sektor MŚP, co zostało szerzej opisane w kolejnym rozdziale artykułu.

W Japonii zauważalna jest różnica w rozwoju sektora dużych przedsiębiorstw i sektora MŚP. Ten pierwszy jest dużo bardziej nowoczesny. Istnieją wręcz ogromne kapitałowe i technologiczne bariery wejścia do niego. Sprzyja to również powstawaniu monopolu, które powiększają swój zysk kosztem sektora MŚP [Grabowiecki, 2000, s. 162]. Są to jednak bardzo specyficzne monopole, które także mają historyczne uwarunkowania.

Przed amerykańską okupacją w Japonii prężnie funkcjonowały zaibatsu (wielkie konglomeraty), które kontrolowały znaczącą część gospodarki. Miały również duży wpływ na politykę państwa. Za sprawą USA zostały

one zlikwidowane [Bossak, 1990, s. 109–110]. Ustawa antymonopolowa z 1947 roku zakładała likwidację zaibatsu (były uznawane za kartele) oraz powołanie Komisji Uczciwego Handlu. Komisja była organem niezależnym od rządu, mającym weryfikować rzetelność stosowania ustawy i inicjować postępowania wobec nieuczciwych przedsiębiorców. Ustawa zakazywała m.in. monopolizacji, nielegalnego ograniczania handlu oraz nieuczciwych praktyk gospodarczych. Zakładała również stymulowanie inicjatyw przedsiębiorczych, eliminowanie zmów, przestrzeganie zasad wolnej i uczciwej konkurencji [Leszczyński, 2010, s. 115–116].

Czymś naturalnym dla państwa i jego społeczeństwa było odbudowanie poprzedniego systemu [Bossak, 1990, s. 109–110]. Sposobem na obejście tej ustawy były wcześniej omówione *gyoseishidō*. Egzekwowanie założeń ustawy antymonopolistycznej było bardzo znikome, ponieważ zarówno administracja, jak i przedsiębiorcy specyficznie kwalifikowali działania prawne z nią związane [Leszczyński, 2010, s. 115]. Na tej podstawie powstały *keiretsu*, które różnią się od swojego poprzednika bardziej luźnym charakterem [Bossak, 1990, s. 109–112]. Ich powiązania są bardziej nieformalne. Są to m.in. powiązania kapitałem akcyjnym różnych przedsiębiorstw oraz zależnością od banku należącego do grupy [Bossak, 1990, s. 111–112]. Obecnie do różnych *keiretsu* należy w Japonii większość kapitału z branży przemysłowej [Grabowiecki, 2000, s. 162]. Trzeba dodać, że w latach 50. XX wieku państwo mocno wspierało takie podmioty poprzez likwidację wszelakich barier w ich rozwoju [Grabowiecki, 2000, s. 163].

Keiretsu można podzielić na dwa rodzaje: pionowe i poziome. Na sektor MŚP większy wpływ mają pierwsze z nich [Grabowiecki, 2000, s. 165]. Pionowe *keiretsu* składa się zazwyczaj z jednego dużego przedsiębiorstwa oraz szeregu firm z sektora MŚP. Są one ze sobą ściśle powiązane kapitałowo, zarządczo i technologicznie. Często występuje scentralizowane zwierzchnictwo [Grabowiecki, 2000, s. 167]. *Keiretsu* pionowe łączą ze sobą podobne przedsiębiorstwa: poddostawców, producentów, przedsiębiorstwa odpowiedzialne za marketing itd. Przykładem takiej sieci jest Toyota Motor Company [Grabowiecki, 2000, s. 165].

W takim układzie to te mniejsze podmioty są uzależnione od dużej firmy, która dostarcza zamówienia i zasoby. Często nie mogą one samodzielnie prowadzić działalności handlowej, ale mają za to zapewniony zbyt. Ogranicza to konkurencję w sektorze. Obie strony otrzymują korzyści, ale taki system jest szczególnie zadowalający dla większych firm [Grabowiecki, 2000, s. 165, 170]. W ramach *keiretsu* podpisuje się długotrwałe kontrakty, prowadzi się wspólne badania oraz wspólną politykę zmniejszającą

ryzyko gospodarcze poprzez jego rozproszenie na różne podmioty [Kowalik, 2008, s. 178]. Powszechną praktyką jest również to, że dostawcy nie zmienia się bez wcześniejszego poinformowania go o tym fakcie. Daje się mu wręcz szansę na poprawę swojej konkurencyjności [Drelich-Skulska, 2002, s. 101].

2. WSPÓŁCZESNA POLITYKA WOBEC SEKTORA MŚP

Tak jak wskazano wcześniej, po zakończeniu II wojny światowej japoński rząd kładł głównie nacisk na rozwój dużych przedsiębiorstw [Bossak, 1990, s. 72]. Występowały w tym okresie również pewne działania skierowane do sektora MŚP, np. poprzez zmniejszanie podatków [Młodawska, 1999, s. 89]. Większe zainteresowaniem tym sektorem nastąpiło dopiero po kryzysie z 1993 roku, kiedy w Japonii pękła tzw. bańka spekulacyjna związana z systemem finansowym. W Japonii nastąpił wówczas okres stagnacji. Dynamika wzrostu gospodarczego obniżała się i wahała poniżej średniej dla krajów OECD. W latach 1993–2010 dynamika była w co trzecim roku ujemna. Mówi się wręcz o straconej dekadzie. Od tego wydarzenia podejmowano szereg reform i działań, które miały pobudzić gospodarkę. W tym okresie Japonia zaczęła przekształcać się z kraju przemysłowego w stronę innowacji i usług [Bossak, 2010, s. 151, 155–156]. Do tej pory gospodarka japońska nie może wrócić do poprzedniego tempa wzrostu. Szansą na to są obecne działania japońskiego rządu, mające stymulować rozwój sektora MŚP.

W Japonii jest 4,19 mln przedsiębiorstw z sektora MŚP oraz zaledwie 12 tys. dużych przedsiębiorstw [Small and Medium Enterprise Agency (METI), 2013, s. 6]. Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią 99,7% wszystkich podmiotów gospodarczych w Japonii. Pracuje w nich 66% wszystkich pracowników i wytwarzane jest w nich 50,6% wartości dodanej przemysłu [Small and Medium Enterprise Agency (METI), 2013, s. 3]. Odgrywają one bardzo ważną rolę w gospodarce, a ich rozwój sprzyja rozwojowi japońskiej gospodarki jako całości. Jednakże liczba małych przedsiębiorstw i ich pracowników ostatnio się zmniejsza. Wynika to głównie z problemów w zapewnieniu im środków dotyczących zarządzania (szczególnie funduszy finansowych i zasobów ludzkich) [http://www.meti.go.jp/english/press/2013/0708_02.html].

Większość produktów wielkich korporacji składa się z elementów wyprodukowanych przez podwykonawców z sektora MŚP. Bez nich nie-

możliwy byłby tak spektakularny sukces Toyoty lub Sony. Sektor MŚP ma również duże znaczenie dla poszczególnych regionów Japonii, ponieważ wzrost aktywności tychże przedsiębiorstw pobudza lokalną gospodarkę oraz zwiększa liczbę etatów [Small and Medium Enterprise Agency (METI), 2013, s. 3].

Kolejne rządy podejmowały szereg działań w celu pobudzenia japońskiej gospodarki. Stworzono m.in. specjalne strefy dla reform strukturalnych, w których pozwolono przeprowadzić reformy w lokalnej skali [Szczepańska, 2004, s. 148]. Miało to zwiększyć konkurencyjność gospodarki na podstawie pomysłów lokalnej społeczności, np. w prefekturze Yamanashi po wprowadzeniu odpowiednich zmian prawnych można było uprawiać pola winogronowe w celu produkcji wina [Tanaka, 2004, s. 56]. Były to pewnego rodzaju zachęty dla powstawania i rozwoju mniejszych podmiotów.

W okresie kryzysu i stagnacji z końca XX wieku ulubionym narzędziem oddziaływania japońskiego rządu na biznes, w tym na sektor MŚP, stały się kredyty subsydiowane [Młodawska, 1999, s. 92–93]. Innymi działaniami podejmowanymi na rzecz tego sektora były ulgi podatkowe, niskooprocentowane kredyty dla wybranych branż, dotacje oraz częściowe subsydiowanie zatrudnienia [Młodawska, 1999, s. 155–156, 165].

Ostatnie lata również były trudne dla tego kraju. Japonia była pierwszym krajem OECD, który w odpowiedzi na ogólnoświatowy kryzys gospodarczy z 2008 roku wprowadził pakiet stabilizacyjno-stymulacyjny. Zrobiła to, mimo że banki z tego kraju w nikłym stopniu były narażone na ryzyko produktów finansowych będących przyczyną kryzysu. Więcej szkód gospodarce Japonii mogło wyrządzić wyhamowanie współpracy gospodarczej z krajami objętymi recesją [Bossak, 2010, s. 155, 157]. W 2008 roku, kilka tygodni po upadku banku Lehman Brothers, w Japonii ogłoszono plan pobudzenia popytu konsumenckiego. Jednym z podjętych działań było udzielenie przedsiębiorstwom z sektora MŚP gwarancji w celu zachowania ich płynności finansowej [Bossak, 2010, s. 159].

Podstawą polityki państwa wobec sektora MŚP jest dokument *Akt podstawowy dotyczący małych i średnich przedsiębiorstw (ustawa nr 154 z 1963 roku)*. Została ona zmieniona 3 grudnia 1999 roku [http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/outline/08/01.html]. Między obiema wersjami ustawy widać diametralną różnicę w podejściu do tego sektora. Pierwotnie ustawa ograniczała się do podejmowania działań w zakresie korygowania różnic między przedsiębiorstwami w zakresie produktywności, a obecnie skupia się na zróżnicowaniu, dynamicznym wzroście oraz rozwoju niezა-

leżnych małych i średnich przedsiębiorstw. MŚP jest w niej określane jako podstawa japońskiej ekonomii i źródło jej dynamizmu [Small and Medium Enterprise Agency (METI) 2013, s. 4].

W tym dokumencie zdefiniowano małe i średnie przedsiębiorstwa. Zakwalifikowanie podmiotów do tej grupy jest uzależnione od kapitału zakładowego i wielkości zatrudnienia. W Japonii nie definiuje się oddzielnie małych i średnich przedsiębiorstw. Traktuje się je jako jedną grupę podmiotów gospodarczych. W ustawie wyróżniono jednak definicję mikroprzedsiębiorstw¹. Szczegółowe informacje na temat znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 1. Definicja małych i średnich przedsiębiorstw oraz mikroprzedsiębiorstw

Dział gospodarki	Małe i średnie przedsiębiorstwo (wymagane jest spełnienie przynajmniej jednego z warunków)		Mikroprzedsiębiorstwo
	Kapitał (w mln A)	Zatrudnienie	Zatrudnienie
Produkcja, budownictwo, transport i innej działy gospodarki niewymienione poniżej	Nie więcej niż 300	Nie więcej niż 300	Nie więcej niż 20
Handel hurtowy	Nie więcej niż 100	Nie więcej niż 100	Nie więcej niż 5
Usługi	Nie więcej niż 50	Nie więcej niż 100	Nie więcej niż 5
Handel detaliczny	Nie więcej niż 50	Nie więcej niż 50	Nie więcej niż 5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Small and Medium-sized Enterprise Basic Act*, http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/outline/08/01_01.html [05.05.2014], s. 10.

¹ W dostępnych w języku angielskim źródłach jest duża niejednoznaczność odnośnie do definicji sektora MŚP. W Ustawie *Akt podstawowy dotyczący małych i średnich przedsiębiorstw* znajduje się definicja małych i średnich przedsiębiorstw oraz definicja małych przedsiębiorstw („small-enterprise”). W najnowszych dokumentach rządowych i na stronie METI nie używa się pojęcia „small-enterprise”, a „micro enterprises” lub „micro-scale enterprises”. W niektórych źródłach używa się wręcz jednocześnie pojęcia małych przedsiębiorstw i mikroprzedsiębiorstw (np. w białych księgach dotyczących sektora MŚP lub na stronie METI: http://www.meti.go.jp/english/press/2013/1226_03.html). Ze względu na taką tendencję, w artykule przyjęto, że zapisy w ustawie nie dotyczą małych przedsiębiorstw, a mikroprzedsiębiorstw. Jest to umowne założenie na potrzeby tego artykułu.

Wspomniana ustawa ma na celu wspieranie w kompleksowy sposób sektora małych i średnich przedsiębiorstw przez ustanowienie podstawowych zasad odnoszących się do działań na ich rzecz i wyjaśnienia odpowiedzialności państwa oraz lokalnych organów publicznych wobec tej grupy podmiotów. Takie podejście ma sprzyjać prawidłowemu rozwojowi gospodarki narodowej i poprawie jakości życia ludzi. Zgodnie z jego treścią [http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/outline/08/01.html]:

- 1) sektor MŚP tworzy fundamenty japońskiej gospodarki, w tym ma szczególnie ważną rolę w utrzymaniu i wzmocnieniu jej witalności,
- 2) należy zachęcać do zróżnicowania i dynamicznego rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw poprzez promowanie innowacji w biznesie lub nowych przedsięwzięć, które wiążą się z zastosowaniem oryginalnych technik lub kreatywnych metod zarządzania,
- 3) lokalne podmioty publiczne są odpowiedzialne za formułowanie i wdrażanie środków dla małych i średnich przedsiębiorstw, które mają być dostosowane do warunków naturalnych, ekonomicznych lub społecznych w danym regionie,
- 4) organizacje otoczenia biznesu związane z MŚP powinny współpracować z nimi w taki sposób, aby umożliwić MŚP realizację podstawowych zasad działalności biznesowej,
- 5) państwo jest odpowiedzialne za formułowanie i wdrażanie środków dla małych i średnich przedsiębiorstw zgodnie z następującą polityką:
  - wspieranie innowacyjności, tworzenia nowych przedsiębiorstw oraz twórczej działalności gospodarczej wśród MŚP,
  - wzmocnienie fundamentów gospodarczych MŚP poprzez ułatwienie nabywania zasobów oraz przez poprawę uczciwości transakcji z udziałem MŚP,
  - płynne adaptowanie do zmian w otoczeniu gospodarczym lub społecznym poprzez promowanie stabilności biznesowej i ułatwienie przekształcenia gospodarczego MŚP w odpowiedzi na te zmiany,
  - ułatwianie finansowania MŚP oraz zwiększania kapitału własnego w sektorze MŚP.

W ustawie wykazano następujące środki wspierania sektora MŚP [http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/outline/08/01.html]:

- 1) promowanie innowacyjnych biznesów i firm rozpoczynających działalność (start-upów) w sektorze MŚP poprzez wspieranie działań B+R nastawionych na rozwój nowych produktów i usług, promowanie działań poprawiających efektywność produkcji i sprzedaży

- produktów, wprowadzanie nowych metod zarządzania, wspieranie badań i rozwoju dotyczących oryginalnych technik produkcji lub sprzedaży, ułatwianie finansowania rozpoczęcia działalności, promowanie znaczenia i potrzeby rozwoju start-up'ów;
- 2) umacnianie podstaw biznesu w sektorze MŚP, m.in. przez promowanie i zachęcanie MŚP do rozbudowy infrastruktury (tworzenie fabryk i zakup urządzeń), wspieranie w MŚP działań z zakresu B+R oraz zachęcanie MŚP do udziału w państwowych przedsięwzięciach z tego zakresu, opracowywanie programów szkoleń menedżerskich i zawodowych, opracowywanie systemów wspierania MŚP w zakresie pozyskania środków (usługi doradcze i informacyjne), promowanie wymiany doświadczeń i relacji między MŚP, dotowanie projektów realizowanych wspólnie przez MŚP, pomaganie MŚP w zdobyciu odpowiedniej siły roboczej, usprawnienie transakcji z udziałem MŚP (m.in. zapobieganie zaległościom w płatnościach dla podwykonawców), zwiększenie możliwości MŚP w zakresie pozyskiwania zamówień publicznych, a także przez wspieranie współpracy między MŚP, państwem i innymi podmiotami na rynku japońskim;
  - 3) regularne adaptowanie do zmian w środowisku ekonomicznym lub społecznym, m.in. przez promowanie stabilności gospodarczej MŚP (w przypadku wystąpienia problemów u znaczącej liczby MŚP z jednego regionu lub danej działalności biznesowej, np. w wyniku zmian warunków dostaw surowców), zapobieganie upadłościom firm z sektora MŚP spowodowanym bankructwem ich kooperantów (rozwijanie systemów wzajemnej pomocy w sektorze MŚP), ułatwianie zatrudniania pracowników w sektorze MŚP oraz zapobieganie nieuczciwemu naruszeniu interesów MŚP przez podmioty inne niż MŚP (promowanie stabilności biznesowej);
  - 4) ułatwianie finansowania i zwiększania kapitału własnego, m.in. poprzez wzmocnienie funkcji rządowych instytucji finansowych, opracowanie systemu ubezpieczenia kredytów, wspieranie odpowiedniego kredytowania MŚP przez prywatny sektor finansowy, rozwój systemów ułatwiających inwestycje w sektor MŚP oraz dążenie do tego, aby obciążenia podatkowe były sprawiedliwsze.

Dnia 17 czerwca 2013 roku przyjęto ustawę o częściowej rewizji *Aktu podstawowego dotyczącego małych i średnich przedsiębiorstw* w celu lepszego wspierania tychże przedsiębiorstw. Ustawa zakłada m.in. [http://www.meti.go.jp/english/press/2013/0708_02.html]:

- 1) zwiększenie koncentracji na mikroprzedsiębiorstwach² oraz promowanie rewitalizacji ich działalności (wynika to ze zmniejszenia liczby takich przedsiębiorstw i liczby ich pracowników);
- 2) wsparcie promocyjne dla MŚP w zakresie ekspansji zagranicznej;
- 3) ułatwienie pozyskania kapitału mikroprzedsiębiorstwom, m.in. przez użycie tak zwanych elektronicznych zapisów finansowych roszczeń (wierzytelności pieniężne, które wymagają zapisu elektronicznego) [Financial Services Agency and Ministry of Justice, *Electronically Recorded Monetary Claims*, s. 2];
- 4) przegląd i zmiana ustaw dotyczących finansowania mikroprzedsiębiorstw i innych ustaw ich dotyczących.

Również w czerwcu 2013 roku dokonano w METI zmian strukturalnych. Obecnie mieszczą się w niej tylko trzy rady wraz z podległymi im podkomisjami. Ma to pozwolić bardziej intensywnie i skutecznie realizować wyzwania polityczno-gospodarcze kraju. Jedną z nich jest Rada Polityki ds. Małych i Średnich Przedsiębiorstw, w której skład wchodzi [http://www.meti.go.jp/english/committee/index.html]:

- 1) Podkomisja ds. Małych Przedsiębiorstw,
- 2) Komisja ds. Wsparcia Biznesu w Sektorze MŚP,
- 3) Podkomisja ds. Poprawy Dostępu do Zamówień Publicznych,
- 4) Podkomisja Handlu (tymczasowa),
- 5) Podkomisja ds. Ubezpieczeń Pomocy Wzajemnej,
- 6) Komitet Regulacji Działalności Dużych Przedsiębiorstw.

Rada realizuje swoje zadania zgodnie z postanowieniami ustawy, a przede wszystkim prowadzi postępowania i obraduje w ważnych sprawach dotyczących jej egzekwowania. W skład rady wchodzi nie więcej niż 30 osób.

Rada wydaje co kwartał przegląd odnoszący się do wyników badań warunków gospodarczych w sektorze MŚP, który jest prowadzony przez Organizację Małych i Średnich Przedsiębiorstw i Regionalnych Innowacji. Badania są przeprowadzane wśród około 19 tys. małych i średnich przedsiębiorstw z całej Japonii i dotyczą m.in. ich kondycji oraz generowanej przez nie wartości sprzedaży. Skrócony raport jest publikowany zarówno w języku japońskim, jak i angielskim [http://www.meti.go.jp/english/press/2014/0327_03.html]. Co więcej, zgodnie z ustawą rząd corocznie skła-

---

² W przywołanym adresie internetowym używany jest termin „small enterprise”. W przypisie przyjęto założenie, że „small enterprise” z *Aktu podstawowego dotyczącego małych i średnich przedsiębiorstw* oznacza mikroprzedsiębiorstwo.

da sejmowi sprawozdanie na temat tendencji występujących wśród MŚP i działań podejmowanych przez niego na rzecz tego sektora (biała księga), a następnie jest zobligowany do przygotowania oświadczenia wyjaśniającego, jakie środki będą podjęte w świetle tego sprawozdania (http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/outline/08/01.html).

Dla zrozumienia obecnej polityki państwa wobec sektora MŚP niezbędne jest przyjrzenie się budżetowi rządu na ten cel. Zgodnie z treścią prezentacji *Polityka Japonii w zakresie małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) i mikroprzedsiębiorstw* Agencji Małych i Średnich Przedsiębiorstw (METI) z września 2013 roku, do pobudzenia dynamiki sektora MŚP niezbędne jest finansowe wsparcie inicjatyw koncentrujących się na ożywieniu tego sektora. W budżecie na 2013 rok przeznaczono znaczne środki na ten cel, w tym przede wszystkim na wsparcie mikroprzedsiębiorstw, produkcji i ekspansji zagranicznej [Small and Medium Enterprise Agency (METI), 2013, s. 10]. Szczegółowy podział budżetu przedstawia tabela 2.

Tak skonstruowany budżet ma na celu stymulowanie lokalnej gospodarki i tworzenie lokalnego popytu przez sektor MŚP. W ramach awaryjnych środków gospodarczych (budżet uzupełniający) przeznaczono aż 206,6 mld ¥ na ten cel. Zostały one zadeklarowane na [Small and Medium Enterprise Agency (METI) 2013, s. 10]:

- 1) subwencje dla produkcji (100,7 mln ¥),
- 2) projekt rozwoju okręgów handlowych (20 mln ¥),
- 3) projekt rewitalizacji okręgów handlowych (10 mln ¥),
- 4) subwencje na promocję start-upów (20 mln ¥),
- 5) projekt w zakresie wsparcia środków na zasoby ludzkie (28,2 mln ¥),
- 6) projekt w zakresie wsparcia ekspansji zagranicznej i szkoleń (2 mln ¥),
- 7) projekt wspierający tworzenie przedsiębiorstw (1,5 mln ¥),
- 8) projekt w zakresie wsparcia rozwoju rynku za pomocą regionalnego potencjału (20 mln ¥),
- 9) projekt utworzenia biura konsultacyjnego, które ułatwi przechodzenia do wyższego poziomu podatków konsumpcyjnych (4,2 mln ¥).

Tabela 2. Główne wydatki rządu japońskiego na rok budżetowy 2013 dotyczące sektora MŚP

Budżet na działania ukierunkowane na MŚP*		Awaryjne środki gospodarcze (budżet uzupełniający)
Wsparcie dla MŚP i mikroprzedsiębiorstw – 107,1 mld ¥ z podziałem na:		Stymulowanie lokalnej gospodarki i tworzenie lokalnego popytu przez sektor MŚP i mikroprzedsiębiorstwa (206,6 mld ¥)
1	Wsparcie dla mikroprzedsiębiorstw	
2	Ożywienie przedsiębiorczości MŚP i mikroprzedsiębiorstw	
3	Wsparcie dla nowych wyzwań w zakresie produkcji i ekspansji zagranicznej	
4	Ożywienie gospodarki regionalnej poprzez wzmocnienie funkcji regionalnego handlu	
5	Wsparcie w zakresie finansów	
Wsparcie dla odbudowy MŚP i mikroprzedsiębiorstw dotkniętych klęską (87,7 mld ¥)		Ożywienie działalności MŚP i mikroprzedsiębiorstw (334,3 mld ¥)

* Z wyłączeniem kosztów na odbudowę zniszczeń spowodowanych przez trzęsienie ziemi; wraz z odbudową wydatki te miały wynieść 296,3 mld ¥.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Small and Medium Enterprise Agency (METI) (2013), *Japan's Policy on Small and Medium Enterprises (SMEs) and Micro Enterprises*, http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/outline/04/20131007.pdf [05.05.2014], s. 10.

Warto też wspomnieć o kilku ważnych założeniach polityki państwa w zakresie zapewnienia stabilności finansowej przedsiębiorstw z sektora MŚP [Small and Medium Enterprise Agency (METI), 2013, s. 12–16]:

- 1) stworzono system długoterminowych funduszy o niskim oprocentowaniu udzielanych MŚP przez publiczne instytucje (tego typu wsparcia ma jednak pewne ograniczenia); w 2012 roku stanowiły one 9,5% wszystkich kredytów udzielanych MŚP,
- 2) stworzono korporacje gwarancji kredytowych (jest ich 52 w całym kraju), które udzielają gwarancji małym i średnim przedsiębiorstwom niemającym wystarczającej zdolności kredytowej lub odpowiedniego zabezpieczenia kredytu (jeżeli kredyt gwarancyjny nie zostanie spłacony, taka korporacja spłaca go na zasadach subroga-

cji); w 2012 roku stanowiły one 13,6% wszystkich kredytów udzielanych MŚP,

- 3) mikroprzedsiębiorstwa mogą liczyć na niskoprocentowane wsparcie finansowe, które nie wymaga gwarancji.

Polityka podatkowa wobec sektora MŚP jest jednym z najważniejszych działań państwa mających na celu ożywienie tego sektora. Obecnie stawka podatkowa dla przedsiębiorstw mających kapitał zakładowy o wartości co najwyżej 100 mln ¥ wynosi 15% (dla dochodów do 8 mln ¥) i 18% (dla dochodów powyżej 8 mln ¥). Przedsiębiorstwa niespełniające tego kryterium są objęte stawką podatkową na poziomie 30%. Należy zaznaczyć, że nie wszystkie MŚP są objęte niższym opodatkowaniem, ponieważ w produkcji, budownictwie i transporcie przedsiębiorstwa mogą nadal być MŚP, mając kapitał o wartości większej niż 100 mln ¥ [Small and Medium Enterprise Agency (METI), 2013, s. 17].

Warto wspomnieć również o kilku innych inicjatywach rządu. W całym kraju powstało 9 uniwersytetów dla MŚP, które mają rozwijać kadrę menedżerską tego sektora [Small and Medium Enterprise Agency (METI) 2013, s. 20]. Powstał portal „Mirasapo”, gdzie MŚP mogą uzyskać najnowsze informacje na temat przeznaczonego dla nich wsparcia i doradztwa ekspertów [Small and Medium Enterprise Agency (METI), 2013, s. 1]. MŚP mogą skorzystać ze wsparcia w zakresie rozwoju zagranicznego (pomoc w budowaniu sieci kontaktów z kooperantami zagranicznymi, pomoc w udziale w targach oraz udzielanie informacji o zagranicznych przepisach prawnych) [Small and Medium Enterprise Agency (METI), 2013, s. 27]. Tworzone są również plany ożywienia sektora MŚP dla poszczególnych prefektur oraz wsparcie w zakresie ułatwienia secesji MŚP (np. młodszemu pokoleniu) [Small and Medium Enterprise Agency (METI), 2013, s. 22].

W Japonii istnieje przekonanie o niemożliwości dopuszczania przedsiębiorstwa do bankructwa [Młodawska, 2004, s. 67]. Częstą praktyką w keiretsu jest przenoszenie strat do innych jednostek [Młodawska, 2004, s. 63]. Dostawca jest bardzo ważnym elementem w polityce dużych firm, ale przy wystąpieniu problemów finansowych lub rynkowych jest często traktowany jako „amortyzator” [Drelich-Skulska, 2002, s. 101]. To właśnie wcześniej omówione keiretsu wpływają na nierównomierny podział zysku w japońskiej gospodarce [Grabowiecki, 2000, s. 162]. Jednakże przedsiębiorstwa z sektora MŚP, w przypadku występowania takich nadużyć ze strony dużych podmiotów, mogą obecnie liczyć na pomoc rządu (np. przy opóźnieniach w płatnościach lub przy stosowaniu nieuczciwie

potrąceń w płatnościach). Wsparcie jest oparte na zasadach *gyoseishidō* i polega na:

- 1) ostrzeżeniach,
- 2) skierowaniu wytycznych odnośnie do poprawy sytuacji,
- 3) oraz (jeżeli wszystkie inne środki zawodzą) finalnie na zgłoszeniu sprawy do Japońskiej Komisji Uczciwego Handlu, która podejmuje właściwe działania wobec danego przedsiębiorstwa.

W 2012 roku skierowano do dużych przedsiębiorstw 9 tys. ostrzeżeń, tysiąc wytycznych i tylko jedną sprawę do Komisji Uczciwego Handlu. Pokazuje to skuteczność takiego systemu [Small and Medium Enterprise Agency (METI), 2013, s. 16].

W tej kwestii należy dodać, że na początku kwietnia 2014 roku w Japonii podniesiono podatek konsumpcyjny. Kilka miesięcy wcześniej wprowadzono przepisy zakazujące firmom będącym klientami przedsiębiorstw z sektora MŚP wykorzystywania swojej pozycji negocjacyjnej w celu przenoszenia ciężaru tego podatku na nie. Uważa się, że przeniesienie kosztów podatków na dostawców mogłoby spowodować, że obecne próby ożywienia gospodarki zakończyłyby się porażką. Z tego powodu utworzono 600 stanowisk dla specjalistów dochodzeniowych, którzy mają zapobiegać przenoszeniu kosztów na te firmy. Finałem całego działania ma być ankieta wśród 3,85 mln MŚP przeprowadzona w celu zbadania, czy działania dużych partnerów spowodowały pogorszenie ich sytuacji finansowej [Działania japońskiego..., 2014].

PODSUMOWANIE

Japonia stoi przed dużą szansą powrotu na ścieżkę dynamicznego rozwoju. Dotychczas podstawą sukcesu gospodarczego tego kraju były duże przedsiębiorstwa, ale ich sukces zależał od ich kooperantów z sektora MŚP. Jak wskazano w artykule, to właśnie w sektorze MŚP dostrzega się szansę na polepszenie koniunktury gospodarczej. Szeroko zakrojone i dobrze zaplanowane działania rządu mogą pomóc tym przedsiębiorstwom rozwinąć się i ustabilizować.

Przedstawiona polityka japońskiego rządu wobec sektora MŚP jest przykładem tego, jak polityka państwa może efektywnie kierować rozwojem całej gospodarki. Japonia jest przykładem bardzo specyficznego podejścia do polityki wobec sektora MŚP. Występuje w tym kraju bardzo dużo unikatowych narzędzi, które mogą okazać się skutecznymi rozwiązaniami

dla innych krajów. Warto przyjrzeć się im i rozważyć, które z nich mogłyby sprawdzić się w naszym kraju, ponieważ taka polityka jest wzorem godnym do naśladowania przez inne narody.

LITERATURA

- Bochorodycz B. (2008), *Spółczesność obywatelska w Japonii*, [w:] J. Gawlikowski, Ławacz M. (red.), *Japonia na początku XXI wieku: polityka, gospodarka, społeczeństwo i stosunki z Polską*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Bossak J. (1990), *Japonia. Strategia rozwoju w punkcie zwrotnym*, PWN, Warszawa.
- Bossak J. (2010), *Nowe koncepcje rozwoju społeczno-gospodarczego Japonii*, [w:] J. Młodawska (red.), *Japonia w XXI wieku: społeczno-ekonomiczne i prawno-polityczne aspekty rozwoju*, Wydawnictwo WSH w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrów Trybunalski.
- Drelich-Skulska B. (2002), *Ewolucja zagranicznej polityki ekonomicznej Japonii u progu XX wieku*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.
- Drelich-Skulska B. (2012), *Rola państwa w kształtowaniu zagranicznej polityki ekonomicznej Japonii na przełomie XX i XXI wieku*, Wyzwania gospodarki globalnej. Prace i materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego, nr 31.
- Działania japońskiego rządu na rzecz małych przedsiębiorstw* (2014), artykuł ukazał się 17 kwietnia 2014 roku w „The Japan Times” (na podstawie tłumaczenia udostępnionego przez Ambasadę Rzeczypospolitej Polskiej w Tokio).
- Grabowiecki J. (2000), *Japonia: powojenna dynamika i równowaga gospodarcza*, SGH, Warszawa.
- Kowalik T. (2008), *Czy gospodarka japońska się „amerykanizuje”?*, [w:] J. Gawlikowski, M. Ławacz (red.), *Japonia na początku XXI wieku: polityka, gospodarka, społeczeństwo i stosunki z Polską*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Kość A. (2010), *Relacja prawa, państwa i religii w kulturze japońskiej*, [w:] J. Młodawska (red.), *Japonia w XXI wieku: społeczno-ekonomiczne i prawno-polityczne aspekty rozwoju*, Wydawnictwo WSH w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrów Trybunalski.
- Leszczyński L. (2010), *Gyoseishidō a właściwości kultury prawnej Japonii*, [w:] J. Młodawska (red.), *Japonia w XXI wieku: społeczno-ekonomiczne i praw-*

- no-polityczne aspekty rozwoju*, Wydawnictwo WSH w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrów Trybunalski.
- Młodawska J. (1999), *Japonia: państwo a sektor prywatny*, PWN, Łódź.
- Młodawska J. (2004), *Instytucjonalne uwarunkowania kryzysu Japonii. Państwo – banki – biznes*, [w:] E. Potocka, M. Pietrasiak (red.), *Współczesna Japonia: mocarstwo na rozdrożu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Młodawska J. (2010), *Japonia w XXI wieku – przegląd tematyki*, [w:] J. Młodawska (red.), *Japonia w XXI wieku: społeczno-ekonomiczne i prawno-polityczne aspekty rozwoju*, Wydawnictwo WSH w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrów Trybunalski.
- Nowicka E. (2008), „Piękny kraj” Shinzo Abe – japońska wizja przyszłości?, [w:] J. Gawlikowski, M. Ławacz (red.), *Japonia na początku XXI wieku: polityka, gospodarka, społeczeństwo i stosunki z Polską*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Piwowarski J. (2010), *Wstęp do rozważań na temat dalekowschodnich aspektów kultury organizacyjnej w administracji i w zarządzaniu*, [w:] J. Młodawska (red.), *Japonia w XXI wieku: społeczno-ekonomiczne i prawno-polityczne aspekty rozwoju*, Wydawnictwo WSH w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrów Trybunalski.
- Szczepańska K. (2004), *Koizumi – przegrany reformator?*, [w:] E. Potocka, M. Pietrasiak (red.), *Współczesna Japonia: mocarstwo na rozdrożu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Tanaka A. (2004), *All You Need is Expectation!?! Problems and Remedies of Japanese Economy*, [w:] E. Potocka, M. Pietrasiak (red.), *Współczesna Japonia: mocarstwo na rozdrożu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

DOKUMENTY ELEKTRONICZNE I ADRESY INTERNETOWE

- Financial Services Agency and Ministry of Justice, *Electronically Recorded Monetary Claims*, www.fsa.go.jp/ordinary/densi02-en.pdf [05.05.2014]
- Small and Medium Enterprise Agency (METI) (2013), *Japan's Policy on Small and Medium Enterprises (SMEs) and Micro Enterprises*, http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/outline/04/20131007.pdf [05.05.2014]
- http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/outline/08/01.html [05.05.2014]
- <http://www.meti.go.jp/english/committee/index.html> [05.05.2014]
- http://www.meti.go.jp/english/press/2014/0327_03.html [05.05.2014]
- http://www.meti.go.jp/english/press/2013/0708_02.html [05.05.2014]

JAPANESE GOVERNMENT POLICY IN THE SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE SECTOR

Abstract: The Japanese economic miracle has been admired throughout the world for a long time. It was based on the active role of the State which has emphasized above all the support for development of large companies since the 50 of the 20th Century. This policy is no longer effective, as for twenty years Japan has experienced a period of depression. Subsequent governments tried to revive the Japanese economy. Nowadays, Japan discerns the growing importance of the SME sector and sees it as its chance to improve its political and economic situation. The purpose of this article is to present the case of shaping the Japanese government's policy towards the SME sector.

Key words: Japan; SME sector; small and medium-sized enterprises; economic policy.